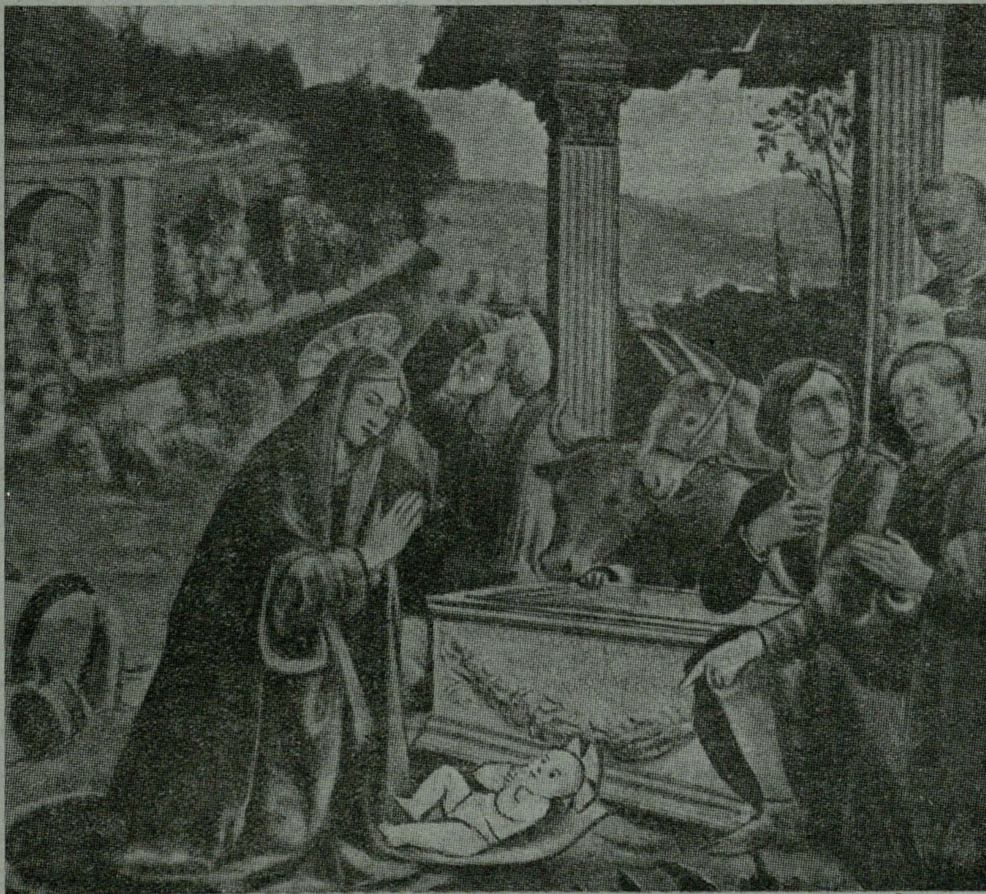
Pierasyłka apłačana ryčałtam.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKI KATALICKI ČASAPIS.

Hod VIII Wilnia, Studzień 1935 h. Nr 1 (103).

ŹMIEST № 1.

1. Čamu my za biełaruskaść u Kaściele. 2. Božaje Słowa na Nowy Hod. 3. Biełarusy ŭ światle praŭdy. 4. Światyja. 5. Da biełaruskaha narodu. 6. Z relihijna-hramadzkaha žyćcia. 7. U biełarusaŭ katalikoŭ. 8. Listy z wioski. 9 Adusiul i ab usim. 10. Paštowaja skrynka.

„CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA“

BIEŁARUSKI KATALICKI ČASAPIS

Wychodzić raz u miesiac.

„CHR. DUMKA“ KAŠTUJE:
na hod . . 3 zał.
na paŭhodu 1.50
na 3 mies. 0,75
na 1 „ 0,25
Zahranicu 6 zał. u hod.

ABWIESTKI ŹMIAŠČAJUCCA tolki na apošniaj bačynie i kaštujuć: całaja bačyna 20 zał., 1/2 bačyny 10 zał., 1/4 bačyny 5 zał, 1/8 bačyny 2.50 zł.

Asobny numar kaštuje 25 hr.

ADRAS REDAKCYI I ADMINISTRACYI: Wilnia, wulica Zawalnaja Nr. 1—3.
(Wilno, ul. Zawalna 1—3).

Redakcyja adčyniena ad 8—4.

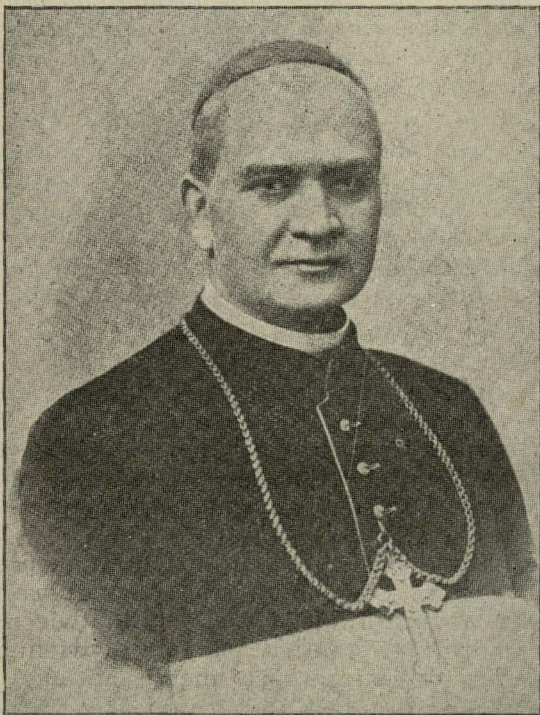
CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKI KATALICKI ČĄSAPIS.
WYCHODZIĆ RAZ U MIESIAC.

Hod VIII.	Wilnia, Studzień 1935 h.	Nr. 1 (103)

Čamu my za biełaruskaść u Kaściele.

Chto ŭważna čytaje „Chr. Dumku“, toj bača, što my wyrazna i rašuča staim za biełaruskuju mowu ŭ Kaściele ŭ kazańniach i dadatkawych nabaženstwach. Hetak rabić majem my duža pawažnyja i hłybokija pryčyny. Možam paciešycca, što mnohija i mnohija nas

Św. p. Arcybiskup J. Matulewič.

razumiejuć, ale, nažal, tak-ža mnohija jašče nas nie razumiejuć, ci lepš — nia chočuć razumieć. Woś-ža ŭ hetym artykuliku, choć koratka, prypomnim tyja pryčyny, jakija panukajuć nas damahacca biełaruskaj mowy ŭ Kaściele. Wiedama, źwierniem tut ŭwahu našych čytačoŭ pradusim na toje, što ŭ hetaj sprawie jość hałoŭnym.

Praŭda, wialikaj pryčynaj i padstawaj dla biełaruskaj mowy ŭ Kaściele dla biełarusaŭ źjaŭlajecca pryrodnaje i Božaje prawa kožnamu narodu karystacca ŭ wa ŭsim jaho žyćci rodnaj mowaj; wialikaj tak-ža pryčynaj i padstawaj dla hetaj-ža samaj sprawy źjaŭlajecca i taja praŭda, što najlepš paznać swaju relihiju i palubić jaje moža kožny narod tolki pry pomačy swajej rodnaj, jak najbolš zrazumiełaj jamu, mowy.

Ale ŭ hetym jašče nia ŭsio. Hetyja pryčyny i inšyja faktyčna jość častkami adnej hruntoŭnaj pryčyny, jakoj jość *dabro relihii, wiera ŭ dušach šyrokich huščaŭ biełaruskaha katalickaha narodu i biełaruskaj katalickaj intelihiencyi*. Heta znača, što ad užywańnia dla biełarusaŭ u Kaściele biełaruskaj mowy, u siańniešnich warunkach samym asnaŭnym sposabam zaleža relihijnaja wiera ahułam i wiernaść Kaściołu ŭ biełarusaŭ katalikoŭ.

Zrazumieć heta nadta lohka. Biełaruskaja nacyjanalnaja świedamaść pašyrajecca, biełaruski katalicki narod štoraz jaśniej pačynaje razumieć, što jon jość častkaj, asobnaha ad rasiejcaŭ i palakoŭ, samastojnaha biełaruskaha narodu, a razam z hetym pačynaje tak-ža razumieć i ŭsie tyja prawy, jakija biełarusu naležacca miž inšym i ŭ Kasciele. Tymčasam narod hety bača, što henych prawoŭ u Kaściele nia tolki jamu nie dajuć, ale nawat dakazwajuć, što biełaruskaja mowa, jak niejkaja byccam horšaja, u Kaścioł uwiedziena być nia moža i što jamu tut nazaŭsiody pawinna słužyć mowa panujučaj nacyi, mowa polskaja, jak mowa byccam lepšaja i nawat užo ŭ niekatorym značeńni liturhičnaja. U wyniku hetkaha razwažańnia biełarus katalik pačynaje štoraz hłybiej razumieć fałš hetkaha pałažeńnia swajej mowy i mowy polskaj z punktu katalickaha, što raz jaśniej ujaŭlaje swaju kryŭdu ŭ kaścielnym žyćci i pawoli adychodzić ad wiery i ad Kaścioła. Wiedama, tut pieršuju skrypku ihraje intelihencyja, ale nie zabywajmo, što intelihiencyja — heta prawadnik narodu, heta sol jahona.

Hłyboka i hruntoŭna hetyja sprawy ŭniaŭ i wykazaŭ („Przegl. Wil.“ № 20, 1934) byŭšy wilenski biskup św. p. Jury Matulewič: „Z sumam i trywohaj — kazaŭ jon — dumaju ja ab budučynie Kaścioła na Biełarusi. Kali šukaju adpawiednaha padabienstwa, prypaminajucca mnie zaŭsiody čechi. Čamu ŭ čechaŭ Kaścioł, jak kaža nam historyja, paciarpieŭ takija balučyja straty likam i kulturna-palityčnyja? Pradusim zatym, što byŭ heta Kaścioł niamiecki na ziamli českaj... Susim toje samaje na ziemlach biełaruskich, hdzie Kaścioł jość wyklučna polski... Bajusia, što budučaje, moža nawat najbližejšaje, pakaleńnie świedamych biełarusaŭ, uciamiŭšy sabie całkom wialikaść zroblenaj hetym ich nacyjanalnaści škody, pačujeć hłyboki žal da Kaścioła za wiekawuju wynaradaŭlajučuju palityku miajscowych jaho pradstaŭnikoŭ. Wynikam hetaha, jak wiedama, zaŭsiody bywaje nienawiść, aziabłaść, mnohija (masawa i indywidualna) adstupstwy ad wiery, imknieńni da twareńnia Kaścioła nacyjanalna-

na Nowy Hod.

I.

Darahoj, usim ludziam akazałasia łaska Boha, Zbaŭcy našaha, jakaja wučа nas, kab my, adkinuŭšy biazbožnaść i świeckija pažadańni, ćwiaroza, sprawiadliwa i pabožna žyli na hetym świecie, čakajučy bahasłaŭ'enaj nadziei i prychodu sławy wialikaha Boha i Zbaŭcy našaha Jezusa Chrysta, katory samoha siabie daŭ za nas, kab nas adkupić ad usiakaj niahodnaści i ačyścić dla siabie narod asabliwy, achwotny da dobrych učynkaŭ. Heta hawary i napaminaj u Jezusie Chryście Panie našym.

(Tyt. 2, 11-15).

II.

U heny čas, kali minuła wosiem dzion i treba było abrezać dzicia, dali jamu imia Jezus, jakoje skazaŭ anioł pierš, čym jon pačaŭsia ŭ łonie (Łuk. 2, 21).

III.

Stojačy na parozie nowaha hodu, kožny z nas pytaje: što nam hety hod prynosić, z čym jon da nas prychodzić? Adkaz na heta pytańnie prosty: nowy hod pryniasie nam šmat karyści i ščaścia, ale tolki tady, kali naležna budziem karystać z času.

Woś pryčyny, dziela jakich hetak pastupać musim. Čas darahi. Ad jaho ŭžywańnia zaleža naša ščaśliwaja, ci nieščaśliwaja wiečnaść, dla jakoj my stworany i da jakoj my pływiom praz fali času. Jana jość našaj metaj, da jakoj pa-

---

ha i h. d. Kožny narod maje poŭnaje prawa mieć swajo ŭłasnaje duchawienstwa i swaju mowu ŭ kazańniach i ŭ dadatkowych nabaženstwach".

Hetak hawaryŭ biskup, jaki dla Kaścioła duža šmat zasłužany i jakoha robiacca ŭžo zachady ŭpisać u lik światych.

U druhoj pałowie minułaha hodu Apostalskaja Stalica była prysłaŭšy adumysłowaha wizytatara dla Haličyny, jakomu było daručana abśledzić, jak naležycca, katalickaje žyćcio ŭkraincaŭ i ab usim danieści Apostalskaj Stalicy. Padobny wizytatar duža patrebny i dla katalikoŭ biełarusaŭ i my pawinny prasić takoha ŭ tej-ža Apostajskaj Stalicy, najlepš praz miajscowych katalickich biskupaŭ.

Taki Apostalski wizytatar u nas pawinien byŭ-by pradusim naležna zapaznacca z tak ważnaj dla Kaścioła sprawaj, jak biełaruskaja mowa ŭ kazańniach i dadatkowych nabaženstwach, bo ad hetaha siańnia zaleža dalejšy los Chrystowaj wiery ŭ dušach biełaruskaha katalickaha narodu, a tak-ža i los dušaŭ hetaha narodu.

Ks. praf. dr. J. Tarasewič. 1)

Biełarusy ŭ światle praŭdy.

Časta čuwać miž nami, što praŭdy ŭžo na świecie niama, što jaje na't sa świečkaj užo nia znajdzieš.

Takija i im padobnyja hutarki ab praŭdzie miž nami ŭsio hučniejšymi, dy hučniejšymi stanowiacca.

Dyk mo' i sapraŭdy zhinuła, prapała praŭda?!

Nie; praŭda nia zhinuła i zhinuć nia može. Kab pierakanacca ab biazupynnaj trywałaści praŭdy, wiedać tolki treba, što takoje praŭda.

Kali Boh-Čaławiek pačaŭ hawaryć ab praŭdzie prad Piłatam, hety hordy rymianin tolki niechacia burknuŭ:

„Štož jość praŭda?" i bolš słuchać ab jej nie chacieŭ, byccam ab rečy, ab jakoj i ŭspaminać niawarta ŭ prysutnaści pawažnych, wialikich asob.

„Štož jość praŭda?" Woś heta pytańnie my nie pawinny adkidać z uśmieškaj na wusnach, a pawažna padumać ab im, udumacca ŭ jaho, dać na jaho adkaz — i zrabić praŭdu štodziennym chlebam našaha žyćcia ŭ świecie duchowym, u świecie imknieńniaŭ da idealaŭ.

Tut prypaminajecca mnie pastupak adnej biełaruskaj dziaŭčynki — Paŭlinki. Pryhataŭlajučysia da spowiedzi i pieršaj Komunii światoj, jana pilna biehała da kaścioła na katechizmowyja nawuki, choć kaścioł byŭ daloka ad jejnaj wioski i statak tre' było ŭ poli pilnawać, dy matcy pamahać lon pałoć, bulbu asypać i h. d.

Ksiondz wikary, jaki byŭ dwa-try miesiacy tamu nazad wypuščany z seminaryi, hawaryŭ dabitna, tałkowa i tak ščyra i zaŭziata, što jamu zdawałasia, što mury kaścielnyja dyj tyja pawažna słuchali i razumieli jaho.

Nialohka adnak Paŭlincy było ŭciamić jaho nawuki. Woś užo niekalki razoŭ wikary jaje ekzaminawać braŭsia, ale z tym samym wyni-

winny my kirawać žyćcio neša, jana — miera čynaŭ načych, pawodle jakoj mierym ich wartaść.

Što dla wiečnaści žywiom my, wuča nas hetaha naša świataja wiera, wuča rozum i serca, wuča tak-ža j nawuka. Nawuka, što daśledžwaje materyju, z jakoj składajecca hety naš widomy świet, atkrywaje ŭ joj štoraz nowyja prajawy wiečnaha, čaroŭna - tworčaha ruchu i žyćcia.

Ad užywańnia času zaleža i naša tak-ža ščaśliwaja ci nieščaśliwaja dačasnaść.

Hetak jość sapraŭdy, bo čas pradusim nam dobra radzie. Kali my niespakojny na dušy swajej, kali daznajom balučaj kryŭdy ad bliźnich swaich, kali rozum naš spawity ciemraj, a wola nia maje siły zmahacca sa złom,— tady čas sapraŭdy dobra nam radzić. Jon nas supakojwaje, jon praświatlaje dušu našu, jon dapamahaje nam adradzicca i nabracca świežaj siły dla dušy j cieła.

Aprača hetaha čas jašče j lečyć nas. Kali nas spatkaje jakoje wialikaje niaščaście, jakaja niaŭdača, udar jaki maralny, — tady nam zdajecca, što nia wytrywajem, nie pieražywiom, što serca naša łopnie, što siły našy duchowyja i cialesnyja admowiacca służyć nam. I woś čas rany hetyja łahodzić, supakojwaje ich bol i pawoli časta badaj susim zalečwaje.

Druhoj asabliwaściaj času jość toje, što jon nie staić na miescy, a ŭściaž biažyć, uściaž kocicca, minaje. Čas — heta toje, što fali račnyja, što wypuščanaja strała, što wichor zaŭziaty. Čas biažyć, a my musim ławić jaho, musim z jaho karystać, musim tkać na im uzor dobraha j pryhožaha žyćcia našaha, bo jnakš— čas praminie, a my astaniomsia z pustymi rukami, abo jšče horš — abciažany hrachami. Woś čamu ad starych ludziej, jakija zmarnawali čas swoj, žyćcio swajo, prad śmierciaj časta pačuć možna žadańnie: — o, kab možna było pačać žyć nanowa, pierajšci žyćcio ŭsio ŭznoŭ paparadku .. Jak-ža inakšym było-b jano!...

Treciaj asabliwaściaj času jość jaho biespawarotnaść. Čas minuŭ, prajšoŭ i zhinuŭ: jaho ŭžo nia wiernieš. Utračanaje bahaćcie, sławu možna ŭznoŭ zdabyć; drennaje zdaroŭje naprawić možna; baćkaŭščynu swaju, woraham zawajawanuju, adbić možna; pa pažary adbudawacca možna; ale minułaha času nia wiernieš, uznoŭ jaho nie zdabudzieš.

Dyk jak-ža majem karystacca z času? Nadta prosta. Ničoha my nie pawinny rabić prociŭ Boha i ničoha biaz Boha. Usio, što na świecie praŭdziwaje, dobraje i pryhožaje ad Boha jość. Za hetym uzdychaje serca naša, ad hetaha-ž i zaleža ščaśliwaje žyćcio naša. Dyk jasna, što ničoha my nie pawiny rabić ani prociŭ Boha, ani biaz Boha, a tolki z Boham, bo ŭ Im znachodzim swaju metu, značeńnie žyćcia swajho i swajo ščaście, jak dačasnaje, tak i wiečnaje.

Słowam, naležnaje i zhodnaje z wolaj Božaj i Božymi zakonami žyćcia karystańnie z času niachaj budzie našaj hałoŭnaj zadačaj i našym nowahodnim žadańniem!..

Ks. Ad. St.

---

kam: Paŭlinka pastaić pierad im, dy ŭrešci pačnie płakać.

Bolšaść dziaciej kartački ŭžo padastawała, a Paŭlincy ŭsio jšče biehač tre' było na „nawuku."

Urešcie jana iz sił wybiłasia i ŭ hetu „nawuku susim" źniawieryłasia. Raz, wiarnuŭšysia pad wiečar z kaścioła, pašła da matki i tak jej zajawiła: „Mama, choć zarežcie mianie, a na nawuku bolš da kaścioła nie pajdu!" Pawučy mianie ŭ chacie, wo tak, jak sama haworyš! Ksiandzowaj hutarki ŭciamić nijak nie mahu, i mama i tata zusim nia tak haworycie." I supakojwajučy matku, dadała: „dniočki hublu, traču, byccam malinki jem, a karyści niama."

Paŭlinka (daj Boh supakoj jaje maładoj, niawinnaj dušycy — pamiorła jana, kali joj było let 18, 19) była toj našaj narodnaj istotaj, u jakoj biełaruskaja pryroda nijakaj inšaj da supałki nia prymaješ. Dyk jana rašuča supraciwiłasia tym štučnym, joj niezrazumiełym nawukam, jakimi čužyja ludzi staralisia ŭwiaści praŭdu ŭ jaje dziciačuju, naskroś biełaruskuju dušu. Jej zdawałasia, što chtości ŭžo nakładaŭ na jaje łancuhi niawolnictwa akurat u tym miescy, dzie čaławiek pawinien być najbolš wolnym, ščaśliwym.

Dyk ździeku taho Paŭlinka nie mahła pieranieści; sama pryroda pakazała joj, što padhatoŭka da łaski i praŭdy nadpryrodnaje pawinna być pryrodnaja — da tej łaski i praŭdy, jakija pryrody nia niščać, a jaje ŭkraplajuć, aświačajuć i na joj budujucca.

Prykład Paŭlinki wymoŭna nam hawora ab tym, što my biełarusy praŭdy nie zdabudziem, choć my i siarod jaje žywiom, pakul nie staniem zdabywać jaje ŭłasnymi siłami.

Praŭda, niesiena nam u čužoj mowie, nia jość praŭdaj biez damieški: šmat atruty prysypana da jaje. Dyk wyniki jaje buduć wiedama jakija: śmierć!...

Światyja.

Pierš jak hawaryć budziem ab paasobnych światych, skažam słoŭ niekulki naahuł ab tym, chto heta światyja, jakija našyja da ich adnosiny, čamu karysnym źjaŭlajecca nam razwažańnie ichniaha žyćcia i jakim sposabam da hetkaj wažnaj sprawy kožnamu z nas prystupać treba.

Światym nazywajem taho, chto Boha lubić i henuju luboŭ swaju prajaŭlaje ŭ cełym žyćci. A Boha lubić heta znača być addanym Jamu, šukać usiudy adno woli Božaj, uważajučy heta za najwialikšuju sabie radaść i ščaście.

Światy hetak zrazumieły pradstaŭlaje saboj tuju daskanalnuju istotu, katoruju Boh stwaryŭ na abraz i padabienstwa swajo, istotu abdarawanuju dušoj nieśmiarotnaj i abahretuju łaskaj luboŭju baćki najlepšaha — Boha.

U światym schodziacca i ciesna łučacca wola ludzkaja i Wola Božaja, a zhetul rodzicca ŭzajemnaja luboŭ Boha i čaławieka: Boha — baćki i čaławieka — dziciaci Jahonaha.

Światoha nazywajem tak-ža čaławiekam sprawiadliwym, bo jon kožnamu addaje swajo naležnaje: Bohu ŭsio, sabie ničoha! Ničoha sabie, bo ŭsio, što maje i čym jość, usio jon prypisywaje tworčaj sile Boha i dabracie, łaskawaści Serca Jahonaha. Lubiačy Boha, addajučysia Jamu ŭsim saboj, wyražaje čaławiek tady žyćciom swaim cełym sapraŭdy wialikuju sprawiadliwaść. Sabie ničoha, Bohu ŭsio! I chtoby normu hetuju sprawiadliwaści ŭ niečym narušyŭ, światym užo być pierastaje.

Światy heta žywy ideał, žywy abraz lubowi ŭzajemnaj, supakoju, bratniaj spahadnaści, dobraha, ščaśliwaha sužyćcia narodaŭ mიž saboju. U światych bačyć pawinna hramadzianstwa najlepšych swaich prychilnikaŭ, pryjacielaŭ. Światy lubić kožnaha čaławieka, ale lubić sapraŭdy ščyra, heta znača luboŭju takoju, što nia šukaje swajho ŭłasnaha samalubnaha wyrachawańnia, a ŭsia achwiarna addajecca dziela dabra bližniaha. Tak jano jość, dy inakš i być nia moža. Bo da čaho-ž akančalna imkniecca światy ŭ swaich adnosinach da bližniaha? Ci šukaje zadawaleńnia asabistaha samalubstwa z kryŭdaj druhoha? Nikoli! Kožnaja prajawa žyćcia Światoha, a znača i jahonyja adnosiny da bližniaha, usio z lubowi najčyściejšaj naradžajecca i adno na chwału Boha abaračywajecca. Budučy sam Bohu addany, światy praz sicbie ŭsio inšaje na świecie addać, złučyć z Boham prahnie i da hetaha ŭsimi siłami imkniecca. Inakš kažučy, jon rupicca ŭ kožnym sercy ludzkim zapalić ahoń miłaści Božaj, uwiaści ŭsiudy sprawiadliwaść, dać mahčymaść pašyryć i ŭzmocnić panawańnie łaski Ajca-Boha nad dziaćmi swaimi. Jak-ža wysokaja tady hodnaść światoha, jak wažnaja rola jahonaja ŭ świecie!

Nia treba zatym dumać, što światy—heta čaławiek adpaŭšy ad žyćcia ludzkoha, katory zdaloku žywie ŭ swaich fantazyjach asabistych dy niejkich mryjach bieskarysnych. Nie, zusim nie! Światy z peŭnaha, skazaŭ-by, unutranaha swajho prymusu, z peŭnaj duchowaj kanieśnaści prahnie i šukaje kantaktu, łučnaści, supolnaści z ludźmi. I chacia niekatoryja z ich išli na pustyniu, usioroŭna žywoj łučnaści z dušami nie pierarywali. Čym tłumačycca taja aktyŭnaść, taja dziejnaść serca światoha? A woś čym.

Kožny z ułasnaha swajho dośledu wiedaje dobra, što wykazywajučy lubaj nam asobie niejkuju prychilnaść, hetym-ža ŭ dušu swaju ŭnosim radaść, zadawalnieńnie, pačućcio ščaścia. I čym bolšuju pryjemnaść kamuś robim, tym-ščaśliwiejšymi čujemsia sami. Luboŭ aščaśliwiaje čaławieka.

Ciapier adnosna Boha ŭ čym my tuju luboŭ wykazać možam, abo inšymi sławami

---

Ale tut my ŭzialisia razhledzić čystuju praŭdu, biez damieški.

Užo my skazali, što treba dobra padumać ab tym, što takoje praŭda. Dyk daj apuścicca na stoł łokciami, uziać haławu ŭ ruki dy dumać i dumać...

Kališci ani sonca, što świecić nam u dzień, ani miesiaca i zorak, što pryświečywajuć i mihciać nam u nočy, ani wializarnych hłybokich akijanskich wod, a ŭ ich usialakich raścin, ryb, źwiaroŭ, ani našaj maci ziamli z takim mnostwam žywinaŭ, jakich jana paradziła i z hodu ŭ hod rodzić, kormić i adziawajeć, kališci ničoha i samoha čaławieka nia było.

Ale byŭ Toj, ad kaho ŭsio ŭziało na świecie swoj pačatak.

Ab hetym nam hawora Światoje Pisańnie, kali kaža, što na pačatku Boh stwaryŭ nieba i ziamlu, usio žywoje i niažywoje i samoha čaławieka, zahadwajučy jamu panawać nad usim inšym stwareńniem dzieła swajej karyści, a sławy Najwyšejšaha.

Ab hetym tak-ža i naš zdarowy biełaruskasialanski rozum tłumačyć, bož na't u štodziennaj hutarcy my paŭtarajem, što biaz daj pryčyny ničoha nia bywajeć: kali nie pasieješ, dyk i nie pažnieš.

Kališci Haspadar Boh kinuŭ ziernie swajej biazmiennaj mudraści, swajej mahutnaści, sprawiadliwaści, dabraty, kinuŭ jaho swajej Božaj źmieniaj u niebyć i iz niebyci staŭsia hety pryhožy, wializarny, cudoŭny świet.

Na Božy mahutny zahad źjawilisia niabiesnyja świacilni, spłyli wody iz ziamli ŭ mory i akijany, rojem zawarušyłasia žyćcio na asušanaj i pryhretaj maci-ziamli.

Na Božy mahutny zahad źjawiŭsia čaławiek, istota panad usie istoty ŭ widomym świecie.

haworačy, praz što my siabie najbolš ščaśliwymi pačujem? Adkaz wypadzie hetaki. Boh luboŭ swaju prajawiŭ u najbolšaj miery ŭ sercy čaławieka. Kab mieć toje serce addaŭ Syna swajho i jahonuju kroŭ na wykup. A zatym ničoha tak nia prahnie miž tworami swaimi, jak uładać tym-ža sercam ludzkim. Woś čamu, addajučysia Bohu, robim Jamu najbolšuju pryjemnaść, a sabie samym u henaj łučnaści zapeŭniajem najwiklikšaje ščaście. Taja ŭnutranaja radaść hetak miłaja čaławieku, što św. Paŭła śmieła pylaje: chto nas adłučyć ad lubowi Chrystowaj? Ništo na świecie! Bo ŭsio inšaje jamu zdawałasia śmiaćciom u paraŭnańni z tym ščaściem, jakim addychała duša jaho ŭ lubowi Boha.

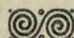
Bohu addajomsia dwajaka: ščyraj hatowaściu i faktyčnaj achwiarnaściu swajej dušy. Abraham syna swajho choć faktyčna nie złažyŭ na achwiaru, usiožtaki Boh pryniaŭ hatowaść serca jahonaha zamiest achwiary, bo widzieŭ ščyraść addanaj dušy. I dziela hetaha światyja prahnuli zaŭsiody dać niejki dokaz swajej addanaści Bohu. Dokaz-ža najjarčejšy—heta addać kroŭ, žyćcio za wieru i tamu horača światyja prahnuli być mučanikami.

Piarojdziem zhetul da lubowi bliźniaha našaha. Boh lubić dušu maju hetak, jak i dušu kožnaha čaławieka. Tuju-ž, skazaŭ-by, pryjemnaść maje z addanaści jamu majoj i kožnaj inšaj dušy ludzkoj. A zatym jak addajučysia Bohu, swajo serca napaŭniajem radaściu i ščaściem, takuju ž radaść i ščaście zdabudziem sabie, addajučy Bohu i dušu bliźniaha našaha. Tut wo i źjaŭlajecca patreba, kanieśnaść nawiazać kantakt, łučnaść z dušami ludzkimi. Malitwaj, słowam, dobrym žyćciom spabudžajuć światyja swaich bliźnich da taje wialikaj sprawiadliwaści, katoraja hraničyć sa świataściu dušy, taje sprawiadliwaści, jakuju koratka wyražajem sławami: — Bohu ŭsio, sabie ničoha!

Jość i inšyja pryčyny lubowi bratniaj ludziej miž saboju, ale najbolš ważnaj, najbolš mahutnaj swaim upływam—heta luboŭ Boha. Jak bačym, u žyćci-apisańni światych jana, taja luboŭ, sapraŭdy cudoŭnyja rečy twaryła, takija rečy, katoryja joj adnoj tolki prystupny.

Žyćcio światych—heta pryhožaja historyja lubowi Božaj na ziamli ŭ sercach ludzkich.

Dr. J. R.

D. Aniško. 1)

Da biełaruskaha narodu.

I.

Chto cikawicca Twaim žyćciom, Narodzie Biełaruski, chto z Taboju stykajecca — toj bačyć, što pałažeńnie Twajo niawielmi wiasiołaje! I nia tolki ciapier — u časie hetaha paŭsiudnanaha kryzysu, ale i naahuł.

Pryčynaj hetaha pamiž inšym jość i toje, što nia ŭsie syny Twaje znajuć, chto jany takija pawodle narodnaści. Mnohija nia wiedajuć taho, što jany *biełarusy*.

Jak małoje dzicia, pakul jano pačnie siojetoje razumieć, nia znaje swajho imia, prożwišča, tak ludzi našy niaświedamyja nia znajuć imia swajho narodu. I takich niaświedamych nacyjanalna biełarusaŭ jość wielmi mnoha; wialikaja jašče masa biełaruskaha narodu nia maje nacyjanalnaj świedamaści.

Kaliś niekalki sławianskich plamionaŭ, jak: krywičy, dryhawičy, radzimičy pieramiašalisia pamiž saboju, zlilisia razam i skrystalizawaŭsia adzin, asobny, naš narod, katory ciapier pryniata nazywać *biełaruskim*.

Hetaja nazowa „biełaruski" jość nia susim staraja, sam narod naš mnoha starejšy ad jaje. Moža krychu i praz heta, tak mnoha jość biełarusaŭ nacyjanalna niaświedamych. Ale raz hetaja nazowa nam užo dadziena, to my ŭsie musimo heta wiedać.

I tak, mnohija z našych bratoŭ biełarusaŭ nia znajuć, chto jany takija. A heta reč nie maławažnaja, bo praz heta jany nie razumiejuć ani swaje siły, ani wartaści. A chto hetaha nie razumieje, z tym što chto choča, toje i robić.

Biedny Ty, Narodzie Biełaruski! Ale Ty možaš stacca bahatym i dužym, wialikim i słaŭnym. A dla hetaha treba Tabie pieradusim paznać, chto Ty taki, paznać swajo imia, paznać swajo nacyjanalnaje „ja;" paznać toje, što ŭsie my, katoryja haworymo, jak kažuć, „paprostu," usie: ci to prawasłaŭnyja, ci kataliki — usie my naležym da adnaho biełaruskaha narodu.

Niaświedamyja ludzi ŭ nas tut najčaściej zamiest słowa „katalik" haworać „polski," a zamiest — „prawasłaŭny" haworać „ruski". Wośža tak hawaryć nia treba, ale my ŭsie pawinny zrazumieć toje, što pa *relihii* my adny kataliki, druhija prawasłaŭnyja, a pa *narodnaści* ŭsie my biełarusy.

Haworačy ab nacyjanalnaj niaświedamaści našaha narodu, jak ab adnej z pryčyn našaj słabaści — spamianu tut jašče ab adnej pryčynie, što asłablaje naš narod; a hetaju pryčynaju budzie toje, što mnohija z našych bratoŭ pakidajuć swoj narod i pierachodziać da abozu dužejšych; kali jon katalik, to ličyć siabie palakam, a kali — prawasłaŭny, to — rasiejcam.

Asabliwa wialikuju stratu biełaruski narod maje z tych, katoryja, jak kažuć „wyšli ŭ ludzi," ale wyraklisia swajho narodu. Tyja imienna mahli-b zrabić mnoha čaho dobraha dla swaich siarmiažnych bratoŭ, a jdučy da čužych, niasuć tudy swaju pracu, swoj talent, swaje zdolnaści i siły.

Nu, ale što-ž? Čaławiečaja słabaść! Ci to budzie intelihient, ci čaławiek prosty — nawat siłaj prawa fizyčnaha, jaho ciahnie tudy, dzie čuje bolšuju siłu, ci jon idzie tudy dla kawałka

Apostalskim Administrataram dla Łemkaŭ (tak zawucca unijaty ŭkraincy, što žywuć u horach) św. Ajciec naznačyŭ ajca Bazylaha Maściucha, probaršča parafii Horožanka.

Katalicki misijanar ułažyŭ słoŭnik kitajskaj mowy. a. B. Meyer misijanar u Maryknoli, niadaŭna wydaŭ słoŭnik kitajskaj mowy, faktyčna kantonskaj haworki. Heta praca budzie wydatnaj padmohaj u pracy misijanaraŭ u kantonskim wokruzie. Maje hety słoŭnik takža i wialikaje značeńnie nawukowaje.

Kataliki ŭ Indyi. Bolš mienš 50 hadoŭ tamu, kali Apost. Stalica stwaryła ŭ Indyi katalickuju hierarchiju, kraj hety ličyŭ 37 kaścielnych akruhoŭ i 1.637.355 wiernych. Siańnia tam katalikoŭ jość 3.700.000, a kaścielnych prawincyjeŭ 58, u jakich znachodziacca 11 arcybiskupstwaŭ, 37 biskupstwaŭ, 3 apost. wikaryjaty, 4 prefektury i try misii biespasredna zaležnyja ad Apost. Stalicy. Cikawa adznačyć, što badaj miljon wiernych absłužywajuć biskupy miascowaha pachodžańnia. Usich ksiandzoŭ u Indyi 3 994, siarod jakich 2 594 indusaŭ i 1.400 čužaziemcaŭ, pradstaŭnikoŭ 29 nacyjaŭ. Wobak duchawienstwa pracuje tam 5.000 zakonnych siostraŭ, siarod jakich 3 000 induski.

Praciŭ niemaralnych filmaŭ. Ciapier, jak wiedama, u modzie kino, u jakim nadta časta wyświatlajuć niemaralnyja filmy. Adčuwajuć hetaju biadu i kataliki amerykanskija. Ale jany ad narakańnia prystupili da dzieła. Amerykanskija kataliki ŭ kaściołach prysiahajuć, što na niemaralnyja firmy nia pojduć. Filmy hetkija pawypiswanyja na dźwiarach kaściołaŭ.

Kaścioł u Niamieččynie pieražywaje ciažki čas. Niadaŭna a. Mukierman, jaki, wyhnany ŭradam Hitlera, prabywaje ciapier u Holandyi, pałažeńnie Kaścioła ŭ Niamieččynie aceniwaje, jak duža pawažnaje i niebiaspiečnaje.

Suświetnaja wystaŭka katalickaj presy. U budučyni 1936 hodzie ŭ Rymie maje być arhanizawana suświetnaja wystaŭka katalickaj presy. Wystaŭka heta maje dać histaryčny pierahlad razwoju katalickaj presy ŭ rožnych krajoch, a takža pałažeńnie hetaj presy ciapier.

Padziemnaje relihijnaje žyćcio ŭ SSRR. Hazety padajuć, što ŭ SSRR tworycca nowy rod carkwy. Naležać da jaje ludzi da 30 hadoŭ, hłyboka wierujučyja, jakija hatowy pałažyć žyćcio za swaju wieru. Majuć jany swajo duchawienstwa, jakoje tajna chryścić dziaciej, chodzić da chworych i h. d. Usie hetyja chryścijanie wyznajuć Chrysta tajna.

Światyja ŭ 1935 h. U sioletnim hodzie św. Kongregacyja Abradaŭ pradbača adbyć 21 pasiedžańnie, z jakich 5 z učaściem św. Ajca. Hetyja pasiedžańni miž inšym razhledziać cely rad spraŭ pryznańnia światymi celaha radu asob.

U Meksycy Kaściołu štoraz ciažej. Biazbožny ŭrad da katalikoŭ stasuje ŭściaž nowyja prašledy. Zakrywaje kaścioły, wyhaniaje duchawienstwa, nie pazwalaje wučyć relihii i h. d.

12 katalickich parafijaŭ u Tokio. U praciahu apošnich dziesiacioch hadoŭ padwoiŭsia lik katalickich kaściołaŭ u stalicy Japonii. Miesta Tokio, što ŭ 1923 h. mieła tolki 6 katalickich świątyń, siańnia maje ich 12 i pry hetym čatyry nowyja parafii paŭstali ŭ praciahu niapoŭnaha hodu.

---

chleba, ci znoŭ taki pa tojža-ž swajoj niaświedamaści nacyjanalnaj.

Značyć, pamiž hetymi dźwiama pryčynami, što stajać na praškodzie da lepšaj doli našaha narodu, zachodzić niekataraja łučnaść.

Apryč hetych pryčyn jość jašče i druhija, ale kab tolki ŭsie syny Twaje, Narodzie Biełaruski, paznali, što jany biełarusy, kab usie jany swaju narodnaść lubili, šanawali, jaje nie wyrakalisia — Ty ŭžo mnoha ćwiardziej moh-by stajać na nahach!

U biełarusaŭ katalikoŭ.

Śmierć Albina Stepowiča. Minuły hod dla biełarusaŭ katalikoŭ byŭ niełaskawy. Pamior pieršy pačynalnik biełaruskaha adradžeńnia praf. Branisłaŭ Epimach Šypiła, a paśla jaho biełaruski pracaŭnik, pierawažna na niwie biełaruskaj muzyki i śpiewu, dyryhient biełaruskaha kaścielnaha choru, Albin Stepowič.

Albin Stepowič pamior ad chwaroby serca 18.XII.34, a pachawany 19.XII na mohiłkach Rossy wobak z swaim bratam, wiedamym biełaruskim paetam Kaz. Swajakom (Ks. Kastanty Stepowič).

Wydawiectwa za 1934 hod U minułym hodzie wyšli nastupnyja biełaruskija katalickija knižki: Śledam za Chrystusam, Dla čyjho dabra, Hołas Dušy (malitaŭnik dla biełarusaŭ katalikoŭ) i Šlacham dziwaŭ i ŭražańniaŭ i Konstytucyja ajcoŭ Maryjanaŭ (wydana na prawoch rukapisu).

Rychtujecca da druku ŭwieś Nowy Testament. Niekatoryja čaści jaho ŭžo wyšli z duchoŭnaj cenzury, a niekatoryja jašče hetaj cenzury patrabujuć. Spadziajomsia, što hety 1935 h. dašć mahčymaść biełarusam katalikom mieć u swajej rodnaj mowie św. Pisańnie Nowaha Zakonu z kaścielnaj aprabataj.

Hrupa śpiewakoŭ biełaruskaha kaścielnaha choru ŭ Wilni paśla apošniaj śpieŭki, na jakoj byŭ jašče deryhient henaha choru św. p. Albin Stepowič, jaki na fotohrafii aznačany kryžykam.

LISTY Z WIOSKI.

PIERAD KALADAMI.

Ruščany, Biełast. paw. Našu wiosku Ruščany ŭ biełaruskich hazetach užo ludzi wiedajuć. Ale ŭ dwa tydni pierad Kaladami Ruščany robiacca jašče cikawiejšymi i pryhažejšymi. U hety čas našy ludzi wychodziać na raku Narwu i žywuć tam na lodzie swaim biełaruskim žyćciom. Šyroka i daloka raźliwajecca raka Narwa, a zamiarzaje jana ŭsiudy, što hładki stoł. Zrańnia da wiečara ludziej na lodzie, jak na kirmašy. Ludzi pa lodzie, jak pa škle chodziać. Jany tam usie rožnaj pracaj zaniaty Specyjalistyja wychodziać na rakuławić rybu. Hety čas u Ruščanach jość najlepšym časam na łoŭlu ryby. Tady ad raboty hetaj našy ludzi až paciejuć. Bywajuć zdareńni, što Ruščancy praz rybu bahaciejuć. U race Narwie ryba pad lodam zadychajecca. Tady jana ŭ naš bok całymi chmarami padychodzie, a rybaki našy hetaha tolki i čakajuć. Nu, tady i pačynajecca ŭ nas „sienakos" na rybu. Prosta z raki čerpaj tolki rybu dy kładzi na woz, dy pradawaj jaje biełastockim žydom!

Ciapier pierad Kaladami na hetakuju rybu našy ludzi najbolš sočać, astajučysia całymi dniami na lodzie.

U hetym časie u našaj wioscy atkrywajecca jašče i druhaja rabota. Na Narwie pierad Kaladami idzie poŭnym chodam uborka siena. Ludzi čakali pakul Narwa zamierźnie i na darohu śniežku padkinie. Ciapier jany ŭsie na lodzie pry sienie. Letam jany panakošywali wializarnyja stahi siena. Ich mačyŭ da zimy dožź, a wada z Narwy padmywała. Da henaha siena nia było anijakaha dostupu. Ale Kalady pryjšli, na race kujucca masty z lodu i ludzi ŭznoŭ ažywilisia, bo biarucca wazić siena. A chto za wadoj nie skasiŭ čaho letam, toj ciapier kasu biare ŭ ruki i idzie na lod kasić.

Jak wokam kinuć, biez kanca ŭ wadzin i druhi bok Narwy ŭsiudy ludzi ŭbiwajuć siena. Tam nia tolki wioska Ruščany pracuje, ale i šmat inšych biełaruskich wiosak hetym zaniaty. Jašče dzion niekalki i my nie pabačym tych biaz liku stahoŭ na Narwie.

Pierad Kaladami Ruščanskija chłapcy i dziaŭčaty, pracujučy na lodzie, nabirajucca niejkaj u sabie dziŭnaj biełaruskaj pryhožaści. Jany pakazywajucca świetu nadta krepkimi i dziŭna sprytnymi. Siače im pa twary zimny wiecier, a jany swajej raboty nia kidajuć. Ščoki ich ad zimna až ihrajuć! Wiartajucca jany da swajej chaty rezwa tolki tady, kali zimowaje sonca za les kocicca, a surowaja ciemra spawiwaje biełaruskuju ziamielku.

I dziaciej Ruščanskich praz cely dzień nielha ŭtrymać u chacie. Jany daloka na raku nie adychodzieć. Kala wioski tolki rassypajucca. U ich tut iduć u rabotu i kańki, i sanački, a najčaściej dyk i prostyja padešwy. Na dziaciej swaich baćki kryčać, kab jany botaŭ nia drali, ale heta ničoha nie pamahaje. Nadta dla dziaciej našych wialikaja pakusa pa Narwie kaŭziniacca.

U Ruščanach da Kalad moładzież pryhatawanaja, jak treba, jana ŭmieje piajać biełaruskuju pieśniu-kaladku: „Saŭka dy Hryška ładzili dudu. Ładzili sławić dudoj kaladu. Jak razyšłasia muzyki huha. Źhinuła hora, źhinuła tuha. Jazep stareńki ŭziaŭšy jomki skrut, kijom na dźwiery pakazaŭšy tut. Wy sabie dujcie swajo hocaca. Tolki nia strašcie Jezusa chłapca"...

Ruščaniec.

PATREBA RODNAJ MOWY Ŭ KAŚCIELE.

Lachawičy, Baranawickaha pawietu. Pawodle padličeńniaŭ mahistratu miesta ŭ Lachawičach žywieć 4777 žycharoŭ; u hetym liku: palakoŭ 400, biełarusaŭ 1900, žydoŭ 2351, tataraŭ 110 i inšych 16. Pawodle wierawyznańnia: kata-

likoŭ 1611, prawasłaŭnych 694, žydoŭ 2351 i mahamet. 121; z hetaha widać, što 11 mahametan zaličany da palakoŭ, a 16 inšych — heta rasiejcy, zaličany da prawasłaŭnych; značyć — prawasłaŭnych biełarusaŭ 694—16=678, katalikoŭ biełarusaŭ 1611—389=1222; ale i heta z sapraŭdnaściaju niazhodna, bo ŭsich palakoŭ — heta znača elementu napływowaha, jak čynawiectwa, značna mienš dy i pasiarod čynawiectwa jość i prawasłaŭnyja; ale kali dapuścim, što jość u Lachawičach 389 katalikoŭ palakoŭ (bo 11 mahametan zaličany ŭ palaki) i 1222 kataliki biełarusy, katoryja papolsku razumiejuć susim mała i kali jašče ŭziać pad uwahu, što palaki da kaścioła chodziać redka, pierawažna ŭ „światy panstwowyja", to stanie jasnym, što ŭ kaściele našym kazańni i naahuł dadatkowyja nabaženstwy pawinny wiaścisia ŭ biełaruskaj mowie. Heta Lachawickija parafijanie ŭžo daŭno zrazumieli i jašče da św. p. biskupa Łazinskaha zwaročwalisia z piśmiennaju i wusnaju prośbaju, kab kazańni i dadatkowyja nabaženstwy adbywalisia ŭ nas pabiełarusku. Praŭda, św. p. biskup nas zaachwočwaŭ čytać i pašyrać „Chryšc. Dumku" i iści pa šlachu hetaje hazety, a što da ŭwiadzieńnia ŭ kaścioł biełaruskaj mowy, — prawioŭ u našym kaściele hałasawańnie, zaklikajučy padniać ruki tym, chto choča ŭwiaści ŭ kaścioł biełaruskuju mowu; padniało ruki bolš paławiny prysutnych katalikoŭ; biskup uwažaŭ, što jašče nie para ŭwodzić biełaruskuju mowu ŭ kaścioł; ale kab biskup zahadaŭ padniać ruki i tym, chto staić za polskuju mowu, było b jašče jaśniej, bo tahdy ŭ našym kaściele było mnoha žydoŭ, prawasłaŭnych i katalikoŭ druhich parafijaŭ, katoryja ŭ hałasawańni ŭdziełu nia brali. Woś tak my i astalisia niamymi i hłuchimi ŭ kaściele. Bo i što z taho, što našyja ksiandzy z ambonii, na't i mocna haworać, kali nia wiedaješ, što jany haworać, kali padčas nawuki hlanieš na prysutnych u kaściele, to ŭbačyš, što chto ŭsieŭsia ŭ łaŭku i śpić, a chto dremie abo ziawaje.

Dyk kali-ž heta naša trahiedyja skončycca, kali nam u swaim kaściele, pabudowanym nami i za našyja hrošy, možna budzie pierad Boham wyłažyć usie swaje dumki, swajo serca ŭ swajej rodnaj, danaj nam Boham, mowie?! A wy, darahija ksiandzy palaki, kali chočacie sapraŭdy, kab našy ludzi byli dobrymi katalikami, kab nie pašyrałasia demaralizacyja i ŭsialakija sekty, jak baptysty, to hawarecie da narodu ŭ takoj mowie, jakuju hety narod dobra razumieje, jakaja jość jaho rodnaja i kali chočacie być sapraŭdnymi apostałami wiery Chrystowaje, to pomnicie, što paśla zychodu Światoha Ducha na apostałaŭ, jany stali hawaryć mowami ŭsich narodaŭ.

Lachawicki parafijanin.

PRAWASŁAŬNYJA DUCHOŬNYJA ŬCIAKAJUĆ AD UNIJACKAHA.

Abrowa, paw. Kosaŭski, hmina Świata-Wolskaja. Našy sialanie ŭžo druhi hod tamu padawali prośbu pinskamu katalickamu biskupu, kab prysłaŭ da nas unijackaha duchoŭnika. Chutka paśle hetaha pryjaždžaŭ da nas unijacki probaršč z Babrowičaŭ. Służyŭ abiedniu, kazaŭ nawuku ŭ našaj rodnaj mowie, usim wielmi padabaŭsia, usie chacieli-b, kab jon i byŭ našym probarščam. Ale jon skazaŭ, što kab moh razmnožycca na niejkich choć piać asobaŭ, to mieŭby stolki-ž i prychodaŭ, a jak heta niemahčyma, to jon musić siadzieć tam, dzie jaho pasadziła duchoŭnaja ŭłada. Abiacaŭ-ža napisać da henaj ułady, što da Abrowa kaniečna patrebny świaščeńnik. Jak abiacaŭ, tak i zrabiŭ, ale adkazali, što niama swabodnaha świaščeńnika, dyk niachaj jon sam, u mieru mahčymaści, absłužwaje i Abroŭski prychod. Heta-ž susim niemahčyma. Woś prawasłaŭnyja ŭłady prysłali swajho, dy nie takoha, jak bywali dahetul, a sapraŭdy čaławieka paradačnaha. Dy trudna jamu ŭ nas być, bo ludzi nia chočuć płacić za pasłuhi duchoŭnyja tak, jak płaciać tam, dzie niama blizka unijata. Ciapier u nas nie baciuška naznačaje, skolki i chto maje dać, a jon sam skaža: „wiančajcie, baciuška, za 5 zł.", ci „chryścicie za 1 zł., a jak nie, to ja pajedu da Babrowič". Woś kali nia chočaš tracić prychažanaŭ na karyść unii, dyk wiančaj, ci chryšci čuć nie zadarma, a nie, to i straciš ich.

Hetaksama ciažka ŭsim prawasłaŭnym duchoŭnym, jakija žywuć u susiedztwie z Babrowičami. Woś-ža prawasłaŭnyja ŭłady pasadzili tut samych lepšych świaščeńnikaŭ. Hetyja, jak čuwać było, sabiralisia „zakryć" uniju ŭ Babrowičach, ale pačakaŭšy, dyk wyšła inakš. Užo sa 2 miesiacy tamu wyjechaŭ prawasłaŭny probaršč z Św. Woli, bo kazaŭ, što tut niamožna wyžyć, a ciapier užo i naš uciakaje, kažučy toje-ž samaje.

A nam i škadawata hetych duchoŭnikaŭ, bo dobryja byli ludzi, dyk niachaj-by jany nia ŭciakali ad nas, a pakinuŭšy kazionnaje prawasłaŭje, uciakli ram z nami ŭ uniju, dy astalisia ŭ nas służyć Bohu i nas wiaści da Boha.

B. Abrawiec.

Nabaženstwa dla biełarusaŭ katalikoŭ u kaściele św. Mikałaja ŭ Wilni, paśla Światočnaha pierarywu, uznoŭ pačałosia 13 studnia s. h.

Redaktar-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ
Z dazwołu J. E. WILENSKAHA KATALICKAHA ARCYBISKUPA-MITRAPALITA
Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Zawalnaja wul. 1—3.

Adusiul i ab usim.

ROZNYJA CIKAWAŚCI.

U dwaccać minut praz Atlantycki akijan.

Ludzi łamajuć sabie hałowy, kab mahli jeździć z našaj ziamli na inšyja planety, jak na miesiać, na mars i inš. Ludzi hetyja dumajuć jeździć tudy na takoj adumysłowaj rakiecie. Proby ich u hetym kirunou pakulšto tak i astajucca probami i hetkimi musić jašče duža doŭha buduć astawacca. Ale dumajučy ab padarožy na inšyja planety, wučonyja ludzi dumajuć takža ab najšybčejšaj padarožy z adnej čaści świetu ŭ druhu u. Nad hetaj sprawaj napr. u Amerycy, Francyi, Niamieččynie, Rasiei i ŭ inšych krajoch pracujuć adumysłowyja tawarystwy. Hazety pišuć, što ŭ Amerycy naprykład adzin wučony pracuje nad tym, kab z Ameryki ŭ Eŭropu poštu možna było pierasłać rakietaj u praciahu jakich 20-ch minut. Kažuć, što heta wučonamu henamu moža ŭdacca ŭ naj bližejšych hadoch. Dyk nieciarpliwa čakajem i žadajem pamysnaści!..

Ziemlatrasieńni mohuć być karysnymi.

Praŭdu kaža pahaworka, što niama taho złoha, kab nia wyšła na dobraje. Tak i tut. Ziemlatrasieńnie, jakoje stolki škody ludziam robić, niasie z saboj takža i karyści. Jano daje nawucy mahčymaść paznać nutro našaj ziamnoj kuli. Tak napr. nieraŭnamieraść ziemlatrasieńnia pa kazwajeć na toje, što huščynia nutra ziamli niaroŭnaja. Dalej, dziakujučy ziemlatrasieńniu wučonyja dawiedalisia, što ŭ nutry ziamli niama ahniu, jak daŭniej dumali, a naadwarot, što jano składajecca z duža trywałaha matarjału, jaki musić wytrymać niazwyčajna wialikaje ciśnieńnie. Dawiedalisia takža, što hrubinia pawierchni ziamnoj kuli dasiahaje tolki da jakich 70-och kilometraŭ, dalej iduć roznyja pierachodnyja słai až da 1.700 kilometraŭ uhłybki, a jašče hłybiej znachodziacca žaleza i nikiel. I heta ŭsio čaławiek dawiedaŭsia tolki dziakujučy ziemlatresieńniu.

Ci jość na Marsie ludzi.

Mars heta adna z planetaŭ. Niekatoryja wučonyja astranomy daniadaŭna ćwierdzili, što na hetaj planecie žywuć ludzi. Woś-ža ŭ hetaj sprawie apošnim časam zahawaryŭ dyrektar sekcyi Marksa Brytyjskaha Astranamičnaha T—wa wučony E. M. Antomadi. Jon zajawiŭ, što nadta mahčyma, što na Marsie žywuć ludzi, bo tam takija warunki, jakija žyćciu čaławieka spryjajuć, ale peŭnaha ad hetym skazać ničoha niamožna.

Z PALITYKI.

Nowaja polskaja konstytucyja.

Sanat kančaje razhlad nowaj konstytucyi, jakaja jašče piarodjdzie praz Sojm i staniecca zakonam. Konstytucyja hena maje adznačacca tym, što Prezydent budzie mieć duža wialikuju ŭładu.

Nowy padatak.

Chutka maje być pryniaty ŭ Sojmie nowy zakon školny. Pawodle hetaha zakonu treba budzie płacić padatak na školy ad pamieškańnia. Chto maje čatyry pakoi, toj budzie płacić u hod da 50 zał.

Sud u Kłajpedzie.

Ad niekatoraha času ŭ Kłajpedzie adbywajecca sud nad hitleroŭcami, jakija imknulisia da taho, kab adarwać Kłajpedzki kraj ad Litwy i dałučyć jaho da Niamieččyny.

S. S. R. R.

Tam duža niespakojna. Prad Kaladami niejki Mikałajeŭ zabiŭ Kirowa, blizkaha čaławieka da Stalina. Paśla hetaha ŭ SSSR pajšli masawyja rastrely. Ciapier tam warycca, jak u katle, kamisary-ministry hryzucca miž saboj na žyćcio i śmierć. Wywodzić, što pany bjucca, a narodu, jaki haładuje, łaby traščać.

Katalonija.

Katalonija, jakaja ŭžo była badaj niezaležnaj respublikaj, paśla apošniaha paŭstańnia, Hišpanijaj zdušana i wolnaść jaje duža ŭznoŭ ahraničana Niezaležnaść zdabyć, jak bačym, reč nialohkaja, na heta treba šmat krywi pralić.

Italija i Abisinija.

Miž hetymi krajami wiadziecca farmalnaja wajna. Sprawa ŭ tym, što Italija ŭ Afrycy maje kala Abisinii swaje kalonii. Woś-ža apošnim časam italijskaje wojska biaz daj pryčyny zaniało čaść Abisinii. Pačałasia wajna. Pieramahajuć pakulšto italijcy. Abiedźwie starony adniesisia da Lihi Narodaŭ. Italijskija fašysty, jak bačym, majuć dobry apetyt na čužyja ziemli.

Saara.

13.I rašajecca los Saary. Jość heta niamieckaja, dužą pramysłowaja, pałožana nad Rejnam kraina, paśla wajny akupawanaja wajskami tych dziaržąwaŭ, jakija zwajawali niemcaŭ. Woś-ža 13.I siol. h. adbudziecca tam plebiscyt, čaho tamtejšyja ludzi chočuć: naležyć da Niamieččyny, da Francyi, ci kab jašče astacca krajem akupawanym.

Japonija.

Japonija admaŭlajecca ad Wašyngtonskaha traktatu. Miž dziardžawami, jakija majuć najwialikšyja floty, isnuje tak zw. Wašyngtonski traktat, jaki ŭstanaŭlaje, skolki jakaja dziaržawa maje mieć wajennaj siły na mory. Wośža apošnim časam Japonija zajawiła, što jana siabie abawiazwaje henym traktatam tolki da kanca biahučaha hodu. Wiedama, znak heta niadobry, jon wymoŭna hawora ab tym, što Japonija choča mieć wolnyja ruki ŭ zbrajeńni swajej floty.

Pryrost Japonii.

Nasielnictwa Japonii siahaje 68.194.900. Ad 1.X. 1933 h. da apošniaha času pryraslo tam 956,300 asob. Jak bačym, sapraŭdy šybka tam raście hraza dla Eŭropy, a pradusim dla SSRR.

„Chlebnaja" palityka.

Najdaražejšy chleb u Niamieččynie: kilo kaštuje 4 fr. 20 cent., dalej iduć: Finlandyja 3,40, Šwecyja—3,10, Norwegija — 3, U. S. A. — 3, Danija — 2,60, Kanada — 2 fr. 40, Holandyja — 2 fr. 35, Italija — 1,56, Šwajcaryja — 1,65, Hipšanija — 1,45, Anhlija—1,35, Čechasławacyja—1,20, Belhija—1,02. Takim čynam najdaražejšy chleb u Niamieččynie, a najtaniejšy ŭ Belhii.

WILENSKIJA NAWINY.

Maroz.

Maroz 20°, a paśla i bolš, adwiedaŭ Wilniu sioleta pieršy raz 4.I. Patrywaŭšy adnak tydni dwa, uznoŭ adłoh, za što wilenčuki jamu duža ŭdziačny.

Biezraboćcie.

Biezraboćcie, kali nastali chałady i mnohija raboty spynilisia, pawialičwajecca.

Pieranosiny.

Arcybiskupskaja Kuryja i sam I. E. Arcybiskup pierajšoŭ u nowaje pamieškańnie na placy Mahdaleny procilu bazyliki.

Zmahańnie z žabractwam.

Apošnim časam na wulicach Wilni pajawiłasia mnoha žabrakoŭ. Akazałasia, što mnohija ŭ Wilniu prybyli z prawincyi, a mnohija žabrujuć susim biez patreby. Administracyjnyja ŭłady z hetym prykrym źjawiščam rašuča zmahajucca.

Nie pasyłać hrošaŭ u listoch.

Pošta niadaŭna abwieściła, što niamožna hrošaŭ pasyłać u listoch. zwyčajnych ci ŭpisnych, jak heta niekatoryja robiać, bo hrošy z hetkich listoŭ časta hinuć, a pošta za ich nie adkazwaje.

Paštowaja skrynka.

D. A. Jak bačycie, drukujem.

Ks. Dr. I. T. Rukapis Waš choć i doŭha pralažaŭ u redaktarskim stoliku, ale swajho času dačakaŭ. Daj, Boža, u dobry čas!

R. Dziakujem, drukujem.

P-ny: Twor Waš nažal, da druku nie padchodzić.

Lachawicki parachwijanin: Duža prosim pisać nam padobnych korespondencyjaŭ jak najbolš. Byłob pažadana, kab pisali Wy i z inšych wakolic.

Dr. I. R. Ciešymsia, što zrobleny pačatak; wierym, što i dalej pojdzie ŭsio dobra.

Ks. M. Š: A ŭsio ž pry dobraj achwocie sioje-toje dobraje dla našaj sprawy zrabić možna.

B. A. Dziakujem, drukujem. Prosim u kožny numar „Chr. D." z wašych wakolic padać štoś.

H. Ł. Za list i pažadańni dziakujem. Nažal, z listu ciapier nie karystajem, a adkładajem da nastupnaha numaru, bo ciapier užo matarjału dawoli.

Kutok žartaŭ.

*

— Kamu ŭ Rasiei soładka?
— Adnamu tolki Horkamu.

*

— Jaki najwiasialejšy kraj?
— Rasieja, bo tam usie ciešacca; ciešacca z taho z čaho nichto na świecie nia ciešycca.

*

— Piatrunela, čamu heta ŭ was tak časta zwonić budzilnik? Bo maja pani choča, kab ludzi dumali, što jana sprawiła sabie telefon.

Na „Chr. D." prysłali: T. M. — 2 zał., P. D.—4 50 Ks. A. D. — 4,50, Ks. prał. H. B—20, I. S.— 2, M. W.— 3, Ks. prał. L. Ch. 8, Ks. St. Š.—4. Usim red „Chr D." składaje ščyruju padziaku!..